

شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در عراق

مهندس سعید سعدون^۱، محمدرضا اسماعیل زاده قندهاری^{۲*}، حسن فهیم دوین^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۶/۲۹

تاریخ تصویب: ۱۴۰۲/۹/۱۰

ص ص: ۱۳۵-۱۶۱

چکیده

هدف تحقیق حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در عراق بود. روش تحقیق توصیفی پیمایشی و از نوع تحقیقات کمی بود. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه کارشناسان دو وزارتخانه ورزش و جوانان عراق؛ وزارتخانه گردشگری و آثار باستانی عراق و همچنین خبرگان دانشگاهی در رشته‌های تربیت‌بدنی و گردشگری در عراق بودند که به صورت تمام شمار انتخاب شدند. ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی صوری و محتوایی آن توسط ۱۰ نفر از اساتید دانشگاه‌های ایران و عراق مورد تأیید قرار گرفت و پایایی پرسشنامه نیز برای دو بخش عوامل توسعه و موانع توسعه به ترتیب ۰,۷۹ و ۰,۸۰ به دست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده با تحلیل عاملی تأییدی در نرم‌افزار آموس نسخه ۲۳ ساختار عاملی متغیرهای شناسایی شده را تأیید کرد و ۴۴ گویه در ۸ بعد زیرساخت‌های عمومی، زیرساخت‌های ورزشی، اطلاع‌رسانی و تبلیغات، مدیریتی - اجرایی، میزبانی رویدادهای ورزشی، جاذبه‌های طبیعی، قانونی - سیاسی و اجتماعی - فرهنگی به عنوان عوامل توسعه گردشگری ورزشی تأیید شدند. می‌توان گفت وضعیت همه عوامل توسعه گردشگری ورزشی در عراق از متوسط بالاتر است اما وضعیت عامل مدیریتی اجرایی از متوسط پایین‌تر است و با توجه به فاصله بین

۱. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

Saefalarad2201@gmail.com

۲. دانشیار گروه تربیت بدنی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران (نویسنده مسئول)

Reza_ismaealzadeh@yahoo.com

۳. دانشیار گروه تربیت بدنی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

Pe_fahim@yahoo.com

وضعیت واقعی و وضعیت ایده آل می‌توان گفت برای رسیدن به شرایط مطلوب جهت توسعه گردشگری ورزشی در عراق فاصله زیادی وجود دارد.

واژه های کلیدی: گردشگری ورزشی، توسعه گردشگری، رویدادهای ورزشی، موانع توسعه.

Identifying Factors Affecting the Development of Sports Tourism in Iraq

Mahand Saed Saedon¹, Mohammad Reza Ismaeelzadeh*², Hasan Fahim Dowin³

Abstract

The aim of the present study was to identify the factors affecting the development of sports tourism in Iraq. This was a descriptive survey and quantitative research. The statistical population of the study included all experts from the ministries of sports and youth ; the Ministry of Tourism and Antiquities and academic experts in the fields of physical education and tourism in Iraq, who were selected in their entirety. A research-made questionnaire, which content validity were confirmed by 10 professors from universities in Iran and Iraq was used to collecting the data. the reliability of the questionnaire was 0.79 and 0.80 for the two sections of development factors and barriers, respectively. confirmatory factor analysis by AMOS software version 23 confirmed the factor structure of the identified variables and showed 44 items in 8 dimensions of public infrastructure, sports infrastructure, information and advertising, management-executive, hosting sports events, natural attractions, legal-political, and socio-cultural that were confirmed as factors for the development of sports tourism in Iraq. The result showed that the status of all factors for the development of sports tourism are above average, but the poor executive management and considering the gap between the actual situation and the ideal situation, It can be said that there is a long way to reach the desired conditions for the development of sports tourism in Iraq.

Keywords: Sports tourism, tourism development, sports events, development barriers.

مقدمه

در حال حاضر صنعت گردشگری در دنیا، یکی از منابع مهم درآمدی و در عین حال از عوامل مؤثر در تبادلات فرهنگی بین کشورهای مختلف است (صیدایی و رستمی، ۱۳۹۱؛ ۹۵). با توجه به اهمیت گردشگری در توسعه کشورها، سازمان ملل متحد سال ۲۰۱۷ را به نام «سال جهانی گردشگری پایدار، ابزاری برای توسعه» نام گذاری کرده است. هدف از توسعه گردشگری، چه در سطح بین المللی و چه در سطح ملی، امکان توسعه اقتصادی و اجتماعی مقاصد گردشگری است. در این راستا اکثر کشورهای جهان به اهمیت گردشگری در اقتصاد جهانی از نظر نقش آن در درآمد و اشتغال توجه کرده اند (رضوانی، ۱۳۹۲؛ ۹۰). امروزه گردشگری ورزشی نیز به عنوان یکی از شاخه های گردشگری بیش از هر زمان دیگر جایگاه خود را به عنوان پدیده ای چندبعدی در جوامع بشری باز کرده است و بسیاری از کشورها با سرمایه گذاری فراوان، فواید و اثرات این صنعت را به خوبی درک کرده و به عنوان منبعی مهم جهت بهبود وضعیت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی خود از آن استفاده کرده اند (امری^۱، ۲۰۱۰)، (گیبسون^۲، ۲۰۰۶) گردشگری ورزشی را مسافرت و انتقال فرد به مکانی خاص جهت شرکت در یک فعالیت ورزشی رقابتی یا تفریحی، تماشای فعالیت های ورزشی و یا جاذبه های ورزشی مانند پارک های آبی تعریف می کنند (سرلاب و همکاران، ۱۳۹۹: ۹۹). عوامل دیگری نیز به توسعه گردشگری ورزشی در دهه های گذشته کمک کرده است، مواردی همچون افزایش درآمد مردم، کاهش ساعات و روزهای کاری، افزایش تعطیلات و اوقات فراغت، ارتقای استاندارد های زندگی و تأثیر راهبردی توسعه گردشگری ورزشی بر افزایش حجم اشتغال و درآمد از این جمله اند که تحقیق درباره گردشگری و گردشگری ورزشی را نیز برای کشورهای مختلف به ویژه کشورهای در حال توسعه حیاتی کرده است (زیتونلی، ۱۳۹۲؛ ۲). طبق گزارش نمایشگاه جهانی گردشگری ورزشی سالانه ۱۲ الی ۱۵ میلیون مسافرت بین المللی ایجاد می کند و نرخ رشد آن برابر با ۶ درصد است، این صنعت ۱۰ درصد از صنعت گردشگری را شامل می شود و دارای گردش مالی ۸۰۰ میلیارد دلار در سال است.

تاکنون تقسیم بندی های متفاوتی از انواع مختلف گردشگری ورزشی ارائه شده است که علی رغم مشترک بودن در محور ورزش تمایزاتی با هم دارند. در یک تقسیم بندی ساده که از منظر نوع عمل ورزشی افراد انجام شده است گردشگران ورزشی به دو دسته عمده تماشاگران ورزشی و مشارکت کنندگان ورزشی تقسیم شده اند. تماشاگران افرادی هستند که به تماشای رویدادهای ورزشی نظیر بازی های المپیک،

1. Emery
2. Gibson

مسابقات جام جهانی و ... علاقه‌مند هستند، این نوع گردشگری در واقع گردشگری رویداد ورزشی نامیده می‌شود. اما مشارکت‌کنندگان ورزشی افرادی هستند که علاقه‌مند به ورزش بوده و تمایل دارند در فعالیت‌های ورزشی غیررقابتی مشارکت فعال داشته باشند که به آن گردشگری ورزشی فعال گفته می‌شود (گیسون، ۱۹۹۸، هال^۱، ۱۹۹۲). طبقه‌بندی‌های دیگری نیز از گردشگری ورزشی وجود دارد؛ گردشگری ورزشی مکمل (فعالیت‌ها و عناصر ورزشی که به مسافرت اضافه می‌شود و در واقع ورزش عنصر جنبی و مکمل گردشگری سنتی است)، گردشگری مشارکت‌کنندگان ورزشی (ورزش محصول اصلی و مشارکت در آن به شکل فعال است)، گردشگری آموزش ورزشی (مسافرت با قصد دوره‌های آموزشی ورزشی)، گردشگری رویدادهای ورزشی (مشارکت فعال یا غیرفعال در رویدادهای ورزشی مانند المپیک) و گردشگری ورزش‌های لوکس (مسافرت برای فعالیت‌های ورزشی خاص توسط ثروتمندان نظیر ورزش گلف) از این جمله‌اند (گلیپتیس^۲، ۱۹۸۲). گردشگری ورزشی فعال، گردشگری رویدادهای ورزشی و گردشگری نوستالژی ورزشی (مسافرت و بازدید از تالارها، موزه‌ها و استادیوم‌های معروف ورزشی که در این بخش جنبه‌های معنوی بیشتر مدنظر است) تقسیم‌بندی دیگری است که گیسون (۲۰۰۲) ارائه داده است. اما شاید تقسیم‌بندی کورتزمن^۳، ۲۰۰۵ که با تمرکز بر نوع فعالیت‌ها یا محصول؛ گردشگری ورزشی را به شش طبقه شامل جاذبه‌ها (کوه‌ها، استادیوم‌ها، پارک‌ها و زیرساخت‌های ورزشی)؛ تفریحگاه‌ها (تفریحگاه‌های اسکی، مجتمع‌های سلامتی و تناسب‌اندام)؛ سفرهای دریایی (تأسیسات ورزشی روی کشتی، برگزاری کنفرانس روی کشتی)؛ تورهای ورزشی (تورهای مسافرتی به استادیوم‌ها، پارک‌های ورزشی، زیرساخت‌های خاص ورزشی و مسابقات)؛ رویدادها و گردشگری ماجراجویانه (قایق‌رانی آب‌های خروشان، غواصی و ...) تقسیم کرده است، کامل‌ترین باشد.

امروزه گردشگری در بسیاری از کشورها به فعالیت اقتصادی مهمی در بخش خدمات تبدیل شده است. پژوهش‌های متعددی نشان می‌دهد گردشگری ورزشی یکی از بخش‌هایی است که در تمام دنیا در صنعت گردشگری بیشترین رشد را داشته است و ظرفیت اقتصادی زیادی را به وجود آورده است (Kim, Jun, Walker, and Drane, 2015). افزایش درآمد، افزایش

1. Hall
2. Glyptis
3. Kurtzman

فعالیت‌های اقتصادی و ایجاد مشاغل مختلف، افزایش عرضه کار، ارتقاء استانداردهای زندگی، رشد زیرساخت‌های محلی، ساخت تسهیلات و امکانات جدید، رشد و توسعه محیط‌های طبیعی، رشد و توسعه محیط شهری، ارتقا و توسعه ورزشی، گسترش ارزش‌ها و رسوم منطقه‌ای، گسترش تعاملات اجتماعی و ارتباطات فرهنگی بین‌المللی، ایجاد جو شادمانی و سرور در طول برگزاری رویدادها، شناخت و تأیید جامعه میزبان و ارزش‌های آن در عرصه بین‌المللی، توسعه مهارت‌های مقامات و مسئولان از جمله مهارت‌های برنامه‌ریزی، گسترش درک بین‌المللی، گسترش پیام صلح و دوستی با سایر ملل و ... تنها بخشی از اثرات مثبت بالقوه گردشگری ورزشی بر جوامع میزبان است (Javid, Almasi and Naghipour, 2015). (جاوید، الماسی و نقی پور، ۱۳۹۴). باید اذعان کرد تأمل در پیامدها و اثرات مثبت فوق؛ گردشگری ورزشی را به یک پدیده جذاب و اغوا کننده تبدیل می‌کند، اما واژه بالقوه نشان می‌دهد که منتفع شدن از پیامدهای مثبت فوق به‌خودی‌خود حاصل نخواهد شد. این نکته به ویژه در میزبانی از رویدادهای ورزشی و اثرات مثبت حاصل از آن‌که بخشی نیز مربوط به گردشگری ورزشی است صادق است، به‌طوری‌که (Hall, 1992) نیز در بیان تأثیرات ناشی از برگزاری رویدادهای ورزشی بر جامعه میزبان از واژه احتمالی استفاده می‌کند که دلیل آن بالقوه بودن تأثیرات حاصل از میزبانی رویدادهای ورزشی است و تنها در صورت برنامه‌ریزی‌های دقیق می‌توان تأثیرات بالقوه را به بالفعل تبدیل کرد (Hall, 1992).

در این راستا کشورهای پیشرو در صنعت گردشگری و البته صنعت ورزش با درک اهمیت گردشگری ورزشی برنامه‌های جامعی برای استفاده از آن تدارک دیده اند، و با عنایت به اینکه گردشگری ورزشی به ظرفیت‌های ورزشی کشورها و مناطق نیز وابسته است؛ کشورهای توسعه یافته ورزشی به خوبی از آن بهره برده اند. برگزاری رویدادهای عظیم ورزشی در سطح بین‌المللی یکی از جاذبه‌های گردشگری ورزشی است که درآمدهای زیادی را نصیب کشورها نموده است. از طرف دیگر کشورهای کمتر توسعه یافته به ویژه در منطقه جنگ خیر خاورمیانه از جمله عراق فرصت کمتری برای بهره مندی از ظرفیت‌های گردشگری ورزشی داشته اند. بنابراین اهمیت تحقیق حاضر در این است که با انجام آن عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در کشور عراق مورد شناسایی قرار خواهد گرفت که به‌عنوان اولین گام برای توسعه عملی گردشگری ورزشی تلقی می‌گردد.

زهره وندیان، احسانی و خسروی زاده (۱۳۹۷) Zohreh Wendian, Ehsani and Khosravi (2018) Zadeh در تحقیقی با هدف رتبه‌بندی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر توسعه صنعت گردشگری ورزشی در ایران، با شناسایی معیارها و مؤلفه‌ها از ادبیات گردشگری ورزشی و نظرسنجی از خبرگان

ورزشی و گردشگری نشان دادند، ۸ مؤلفه در توسعه صنعت گردشگری ورزشی ایران وجود دارد که بر اساس وزن نسبی به ترتیب شامل حمایت‌های سیاسی و قانونی، مدیریت و هماهنگی، بازاریابی، زیرساخت‌ها، اماکن و تأسیسات، شناخت قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها، تحقیقات و پژوهش، آموزش و تعلیم نیروی انسانی و فرهنگ‌سازی و ایجاد انگیزش است. امینی، خوش سپهر و یوسفی (۱۳۹۸)، Amini, Khosh Sepehr and Yousefi (2019) در تحقیقی با استفاده از روش فراترکیب به شناسایی عوامل پیش برنده و بازدارنده توسعه گردشگری ورزشی در حوضه کارکردی دولت، به مطالعه وزارت ورزش و جوانان ایران پرداخته‌اند. نتایج نشان داد عوامل پیش برنده توسعه گردشگری ورزشی را می‌توان به جاذبه‌ها (ساختاری، محیطی و مدیریتی) و مؤلفه‌ها (سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، زیرساختی و مدیریتی) تقسیم کرد. موانع بازدارنده نیز شامل موانع زیرساختی، ارتباطی - تبلیغی، فرهنگی - سیاسی و مدیریتی بودند.

چانگ و همکاران (Chang et al (2020) در تحقیقی به بررسی تاثیر حمایت ساکنان محلی برای توسعه گردشگری ورزشی با استفاده از ابزار پرسشنامه و نظرسنجی از ساکنان محلی در کشور مالزی پرداخته‌اند. نتایج نشان داده است که تصویر مکان و دانش نسبت به گردشگری به طور مثبتی بر حمایت ساکنان از توسعه گردشگری ورزشی تاثیرگذار است. علاوه بر این متغیر وابستگی به گردشگری بر هر دو رابطه فوق اثر تعدیل‌کنندگی دارد و موجب تقویت تاثیر مثبت مدنظر می‌گردد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که آگاهی و دانش جوامع میزبان می‌تواند کمک‌کننده توسعه گردشگری ورزشی باشد. دوغار، شاه و الهی (۲۰۲۱) Dogar, Shah and Elahi (2021) در تحقیقی با عنوان "گردشگری ورزشی ابزاری برای ایجاد صلح پس از درگیری: شواهدی از منطقه سوات^۱ پاکستان"، معتقدند ظهور طالبان در منطقه سوات و به دنبال آن عملیات‌های نظامی آن گروه به شدت بر صنعت گردشگری منطقه آسیب رسانده است. پس از اتمام درگیری‌ها در منطقه؛ جشنواره اسکی مالمجابا و جشنواره آمان^۲ ابزاری برای بازگرداندن صنعت گردشگری منطقه به حالت عادی در نظر گرفته شدند. این محققان با روش آمیخته و با مصاحبه و نظرسنجی از ۵۰ نفر از گردشگران، ارائه دهندگان خدمات گردشگری و سایر ذینفعان دولتی و خصوصی نشان دادند جشنواره‌های مذکور نقش مهمی در احیای گردشگری ورزشی منطقه مورد نظر داشته‌اند و باعث افزایش اشتغال و مشارکت جوانان در ورزش و سایر فعالیت‌های مرتبط شده است.

1. Swat
2. Malamjabba and Aman Festival

در کشور عراق، جبر نزال (۲۰۱۴) (Jebur nazzal (2014) با هدف ارزیابی سطح کیفیت برنامه ریزی های گردشگری ورزشی در استان بصره، بر اهمیت برنامه ریزی برای گردشگری ورزشی و نقش آن در توسعه فعالیت های گردشگری اشاره می کند. این محقق در ادامه بر لزوم داشتن یک رویکرد علمی و چارچوب مشترک جهت تصمیم گیری در خصوص سازمان دهی و مدیریت فعالیت های گردشگری ورزشی تاکید دارد. در این تحقیق با نظرسنجی از مقامات شهر بصره از قبیل فرماندار بصره و تعدادی از اعضای شورای استان، اعضای کمیته ورزش و کمیته سرمایه گذاری ورزش، رئیس اداره جوانان و ورزش، رئیس و اعضای کمیته المپیک و کمیته برنامه ریزی آن، رئیس و تعدادی از اساتید دانشکده تربیت بدنی در بصره نشان داده شده است که برنامه ریزی گردشگری ورزشی در استان بصره و به طور کلی در عراق هیچ مبنای علمی و پژوهشی ندارد. همچنین (Faqe and Hamid (2016) ضمن تاکید بر اهمیت گردشگری ورزشی در توسعه جوامع میزبان و تاثیرات مثبت آن بر سیستم های اقتصادی و اجتماعی جامعه محلی با روش کیفی به مطالعه عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در شهر حلبچه پرداختند. با انجام مصاحبه با ۱۵ نفر از مقامات شهری در حوزه ورزش و جغرافیا نتایج نشان داد، عوامل مؤثر در توسعه گردشگری ورزشی در منطقه مذکور به ترتیب شامل میزبانی رویدادهای ورزشی، زیرساخت های شهری، تاسیسات گردشگری، فعالیت های تفریحی، جذابیت های طبیعی و تبلیغات است.

این پژوهش با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در عراق انجام شده است که از این طریق به شناسایی عوامل و موانع توسعه گردشگری در کشور عراق نائل آید.

روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نوع توصیفی پیمایشی است، همچنین از نظر هدف از جمله تحقیقات کاربردی می باشد که به شکل میدانی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه کارشناسان دو وزارتخانه ورزش و جوانان عراق و گردشگری و آثار باستانی عراق و همچنین خبرگان دانشگاهی در رشته های تربیت بدنی و گردشگری در کشور عراق است. البته با توجه به اینکه در ساختار هیچ کدام از این وزارتخانه ها واحد یا دپارتمان گردشگری ورزشی وجود نداشت، همه کارشناسان به صورت تمام شماری مدنظر بوده است. در بخش خبرگان دانشگاهی نیز از اساتید رشته های گردشگری و تربیت بدنی براساس جستجوی انجام شده؛ پرسشنامه در اختیار ۶۰ نفر قرار گرفت. به طور کلی ۱۱۵ پرسشنامه تکمیل شد و با بررسی وضعیت آشنایی پاسخ دهندگان با مفهوم مورد مطالعه ۷ پرسشنامه از تحلیل خارج شد و به ترتیب از

وزارتخانه های ورزش و جوانان، گردشگری و دانشگاه ها تعداد ۳۵، ۲۰ و ۵۳ پرسشنامه و در مجموع ۱۰۸ پرسشنامه وارد فرآیند تحلیل شدند.

ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخته بود که با مطالعه مبانی نظری و تحقیقات مختلف و با در نظر داشتن ویژگی ها و شرایط کشور عراق طراحی شد. در تهیه پرسشنامه تحقیقات مختلفی از جمله ارزیابی سطح کیفیت برنامه ریزی های گردشگری ورزشی در استان بصره (جبر نزال، ۲۰۱۴)؛ گردشگری ورزشی به عنوان ابزاری برای توسعه حلیچه (فائق و حمید، ۲۰۱۶)؛ و ... در نظر گرفته شد. همچنین شرایط عمومی و کلی حاکم بر فضای گردشگری عراق مدنظر قرار گرفت. پرسشنامه اولیه با ۴۶ سوال در بخش عوامل توسعه گردشگری ورزشی در عراق و ۱۴ سوال در بخش موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق طرحی شد. سپس پرسشنامه مذکور برای تایید روایی صوری و محتوایی در اختیار ۱۰ نفر از اساتید دانشگاه عراقی قرار گرفت. طبق نظرات اساتید ۳ گویه (۱) گویه در بخش عوامل توسعه و ۲ گویه در بخش موانع توسعه) به پرسشنامه اضافه شد و گویه های اولیه نیز مورد تایید واقع شد. بر این اساس پرسشنامه نهایی شامل بخش های زیر بود.

الف- ۵ سوال جمعیت شناختی در ابتدای پرسشنامه

ب- ۴۷ سوال در بخش عوامل توسعه گردشگری ورزشی در عراق

ج- ۱۶ سوال در بخش موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق

پس از تایید روایی محتوایی و صوری پرسشنامه؛ پایایی آن نیز با جمع آوری ۳۰ پرسشنامه قبل از مطالعه اصلی و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در نرم افزار اس پی اس نسخه ۲۳ مورد محاسبه قرار گرفت که برای عوامل توسعه گردشگری ورزشی ضریب پایایی برابر با ۰,۷۹ و برای موانع توسعه گردشگری ورزشی برابر با ۰,۸۰ است که هر دو مقدار قابل قبول هستند.

برای تجزیه و تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه از انواع روش های آمار توصیفی شامل میانگین، فراوانی ها و درصد فراوانی ها برای ارزیابی و تحلیل داده های جمع آوری شده استفاده شد. در بخش آمار استنباطی نیز پس از تحلیل عاملی تاییدی عوامل توسعه و موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق از آزمون تی تک نمونه ای برای بررسی وضعیت عوامل و موانع توسعه استفاده شد. نرم افزار اس پی اس ۱ نسخه ۲۳ و آموس ۲ نسخه ۲۳ مورد استفاده قرار گرفت.

1. SPSS
2. Amos

یافته ها

یافته های توصیفی تحقیق نشان دهنده این است که از میان پاسخگویان، ۶۴،۸۱ درصد را مردان و ۳۵،۱۹ درصد را زنان تشکیل داده اند. ۳۷،۰۴ درصد پاسخ دهندگان دارای مدرک تحصیلی دکتری بوده اند که از نظر فراوانی، در رده های بعدی مدرک تحصیلی فوق لیسانس و لیسانس قرار داشته و کمترین سهم نیز با درصد فراوانی ۶،۴۸ مربوط به مدرک تحصیلی دیپلم بوده است. براساس نتایج، ۴۹،۰۷ درصد از پاسخ دهندگان از دانشگاه ها بوده اند. ۳۲،۴۱ درصد نیز از وزارت ورزش و جوانان عراق و ۱۸،۵۲ درصد نیز از وزارت گردشگری و آثار باستانی بوده است. میانگین سابقه کار پاسخ دهندگان ۱۴،۲۵ سال می باشد، همچنین بیشترین سابقه کار ۲۱ سال و کمترین سابقه کار ۳ سال بوده است. براساس یافته ها، ۳۷،۰۴ درصد از پاسخ دهندگان میزان آشنایی خود را با مفهوم گردشگری ورزشی زیاد توصیف کرده اند. میزان آشنایی متوسط و خیلی زیاد در رده های بعدی بود. همچنین ۹،۲۶ درصد میزان آشنایی کمی داشتند.

در این بخش داده های جمع آوری شده با نرم افزار آموس نسخه ۲۳ و با بهره گیری از تحلیل عاملی تأییدی مورد تحلیل واقع شده است. دلیل استفاده از تحلیل عاملی تأییدی این بود که محقق از اینکه هر گویه مربوط به کدام مؤلفه می باشد، آگاه بود. نتایج تحلیل عاملی تأییدی عوامل توسعه گردشگری ورزشی عراق در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: تحلیل عاملی تأییدی عوامل توسعه گردشگری ورزشی در عراق

ردیف	ابعاد	نماد گویه	گویه	بار عاملی	ضریب تعیین
۱	زیرساخت های عمومی	P.IN1	برخورداری از مراکز اقامتی با کیفیت مطلوب	۰،۶۶۹	۰،۴۴۶
۲		P.IN2	وجود فرودگاه های استاندارد و بین المللی در مناطق مختلف عراق	۰،۶۱۱	۰،۳۷۴
۳		P.IN3	توسعه متوازن زیرساخت ها در شهرهای مختلف	۰،۵۰۸	۰،۲۵۹
۴		P.IN4	وجود امکانات و زیرساخت های لوکس نظیر مراکز خرید و پاساژها	۰،۶۰۹	۰،۳۷۱

۰,۳۴۹	۰,۵۹۱	برخورداری از سیستم حمل و نقل کارآمد و سریع	P.IN5		۵
۰,۵۰۹	۰,۷۱۳	سیستم‌های ارتباطی مختلف از قبیل تلفن، تلفن تصویری، اینترنت و ...	P.IN6		۶
۰,۳۸۱	۰,۶۱۷	راه‌اندازی اینترنت شهری رایگان و در دسترس برای کلیه گردشگران	P.IN7		۷
۰,۳۲۷	۰,۵۷۲	زیرساخت‌های شهری عمومی از قبیل خدمات درمانی و بهداشتی	P.IN8		۸
۰,۵۸۹	۰,۷۶۷	زیرساخت‌های پولی و مالی از قبیل بیمه‌ها و بانک‌ها	P.IN9		۹
۰,۱۷۷	۰,۴۲۱	اماکن و تأسیسات با استانداردهای جهانی در رشته‌های مختلف ورزشی	S.IN1	زیرساخت‌های ورزشی	۱۰
۰,۱۴۰	۰,۳۷۴	ساخت کمپ‌های با امکانات کامل برای اردوهای تدارکاتی ورزشی	S.IN2		۱۱
۰,۰۰۵	۰,۰۶۷	راه‌اندازی موزه‌های ورزشی	S.IN3		۱۲
۰,۲۸۳	۰,۵۳۲	توسعه زیرساخت‌های ورزش‌های لاکچری	S.IN4		۱۳
۰,۴۰۷	۰,۶۳۸	ساخت ورزشگاه‌های مدرن و مجهز	S.IN5		۱۴
۰,۲۹۲	۰,۵۴۱	ارائه خدمات گردشگری الکترونیک (تورهای مجازی، رزرو هتل‌ها و خرید بلیت‌ها و...)	IN.A1	اطلاع‌رسانی و تبلیغات	۱۵
۰,۲۹۴	۰,۵۴۲	تهیه تیزرها و کلیپ‌ها به زبان‌های مختلف برای معرفی توانمندی‌های گردشگری مقاصد	IN.A2		۱۶
۰,۴۳۵	۰,۶۶۰	تهیه و پخش برنامه‌ها و فیلم‌هایی با محوریت گردشگری ورزشی	IN.A3		۱۷
۰,۲۲۵	۰,۴۷۵	حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی سفر و گردشگری	IN.A4		۱۸
۰,۴۲۸	۰,۶۵۴	همکاری با رسانه‌های خارجی و شبکه‌های تلویزیونی و ماهواره‌ای کشورهای همسایه برای معرفی جاذبه‌های	IN.A5		۱۹

		گردشگری ورزشی		
۰,۲۷۳	۰,۵۲۲	تبلیغات جهت خنثی کردن اخبار نشان دهنده ناامنی در عراق	IN.A6	۲۰
۰,۴۱۲	۰,۶۴۲	تدوین استراتژی توسعه گردشگری ورزشی در سطوح ملی و منطقه‌ای	M.E1	۲۱
۰,۶۳۴	۰,۷۹۶	تخصیص بودجه مناسب برای تبلیغات و بازاریابی گردشگری ورزشی	M.E2	۲۲
۰,۰۵۵	۰,۲۳۴	آگاه‌سازی و تغییر نگرش مقامات کشوری نسبت به اهمیت گردشگری ورزشی	M.E3	۲۳
۰,۵۰۸	۰,۷۱۳	شناسایی و دسته‌بندی مقاصد گردشگری ورزشی عراق با توجه به تنوع جذابیت‌ها	M.E4	۲۴
۰,۱۳۵	۰,۳۶۷	استفاده از تجارب کشورهای پیشرو و موفق در گردشگری ورزشی	M.E5	۲۵
۰,۲۱۰	۰,۴۵۹	برنامه‌ریزی جذب گردشگران ورزشی خارجی	M.E6	۲۶
۰,۶۸۸	۰,۸۲۹	برنامه‌ریزی جذب گردشگری ورزشی داخلی	M.E7	۲۷
۰,۱۴۲	۰,۳۷۷	جذب اسپانسرها و حامیان مالی برای توسعه گردشگری ورزشی	M.E8	۲۸
۰,۴۱۶	۰,۶۴۵	راه اندازی رشته گردشگری ورزشی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی کشور	M.E9	۲۹
۰,۰۲۷	۰,۱۶۳	کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی	H.E1	۳۰
۰,۳۴۰	۰,۵۸۳	برگزاری مسابقات و تورنمنت‌های ورزشی دوستانه	H.E2	۳۱
۰,۳۷۲	۰,۶۱۰	راه‌اندازی لیگ‌های حرفه‌ای ملی در رشته‌های مختلف ورزشی	H.E3	۳۲
۰,۳۹۰	۰,۶۲۵	برگزاری رویدادهای ورزشی با کشورهای همسایه	H.E4	۳۳

مدیریتی -
اجرایی

میزبانی
رویدادهای
ورزشی

۰,۴۰۳	۰,۶۳۵	راه‌اندازی رویدادهای ورزش‌های بومی و سنتی مشترک با سایر کشورها	H.E5		۳۴
۰,۳۲۳	۰,۵۶۹	توسعه گردشگری ورزش‌های زمستانی در منطقه کردستان عراق	N.A1	جاذبه‌های طبیعی	۳۵
۰,۴۴۵	۰,۶۶۷	راه‌اندازی تورهای سندبوردینگ (اسکی روی شن و ماسه) در مناطق مستعد کویری	N.A2		۳۶
۰,۵۶۹	۰,۷۵۵	راه‌اندازی تورهای کویر نوردی (آفرود) در مناطق مستعد کویری	N.A3		۳۷
۰,۴۵۱	۰,۶۷۱	راه‌اندازی جشنواره‌های شترسواری در مناطق مستعد	N.A4		۳۸
۰,۴۹۹	۰,۷۰۶	برگزاری مسابقات اتومبیل‌رانی در تپه‌های شنی	N.A5		۳۹
۰,۳۲۵	۰,۵۷۰	برگزاری تورهای دوچرخه‌سواری کوهستان در مناطق مستعد	N.A6		۴۰
۰,۷۱۴	۰,۸۴۵	بررسی و رفع خلأهای قانونی موجود در زمینه گردشگری ورزشی	L.P1	قانونی - سیاسی	۴۱
۰,۲۹۰	۰,۵۳۸	سیاست‌گذاری توسعه متوازن گردشگری ورزشی در مناطق مختلف بر اساس ظرفیت‌ها	L.P2		۴۲
۰,۳۲۷	۰,۵۷۲	تصویب قوانین حمایتی از بخش‌های خصوصی سرمايه‌گذار در گردشگری ورزشی	L.P3		۴۳
۰,۴۶۱	۰,۶۷۹	ارائه آزادی عمل بیشتر در انتخاب نوع پوشش گردشگران ورزشی	S.C1	اجتماعی - فرهنگی	۴۴
۰,۲۹۸	۰,۵۴۵	تغییر نگرش مراجع تأثیرگذار (مراجع دینی) نسبت به گردشگری ورزشی	S.C2		۴۵
۰,۴۸۱	۰,۶۹۴	فراهم کردن امکان تفریح و خوش‌گذرانی در مقاصد گردشگری	S.C3		۴۶

۰,۳۹۱	۰,۶۲۵	مجوز شرکت و تماشای گردشگران ورزشی زن در رویدادهای مختلف	S.C4	۴۷
-------	-------	---	------	----

مطابق جدول بار عاملی سه گویه "راهاندازی موزه‌های ورزشی" در بعد زیرساخت‌های ورزشی؛ "آگاه‌سازی و تغییر نگرش مقامات کشوری نسبت به اهمیت گردشگری ورزشی" در بعد مدیریتی - اجرایی و "کسب میزبانی رویدادهای بین‌المللی" در بعد میزبانی رویدادهای ورزشی کمتر از ۰,۳ است. لذا این گویه‌ها ضعیف می‌باشند، یعنی به عنوان متغیر توسعه گردشگری ورزشی در عراق قابلیت کمی دارند. بنابراین این سه گویه حذف و تحلیل عاملی تأییدی یک مرتبه دیگر اجرا شد که در مرتبه دوم بارهای عاملی کلیه گویه‌ها قابل قبول بودند.

شاخص‌های برازش مدل عوامل توسعه گردشگری ورزشی در عراق نیز در جدول شماره ۲ ارائه شده است، بر اساس جدول کلیه شاخص‌های برازش مدل در محدوده قابل قبول هستند و با توجه به بارهای عاملی و ضرایب تعیین و سایر شاخص‌های برازش مدل می‌توان گفت میزان توان مدل ارائه شده در تحقیق بالا است.

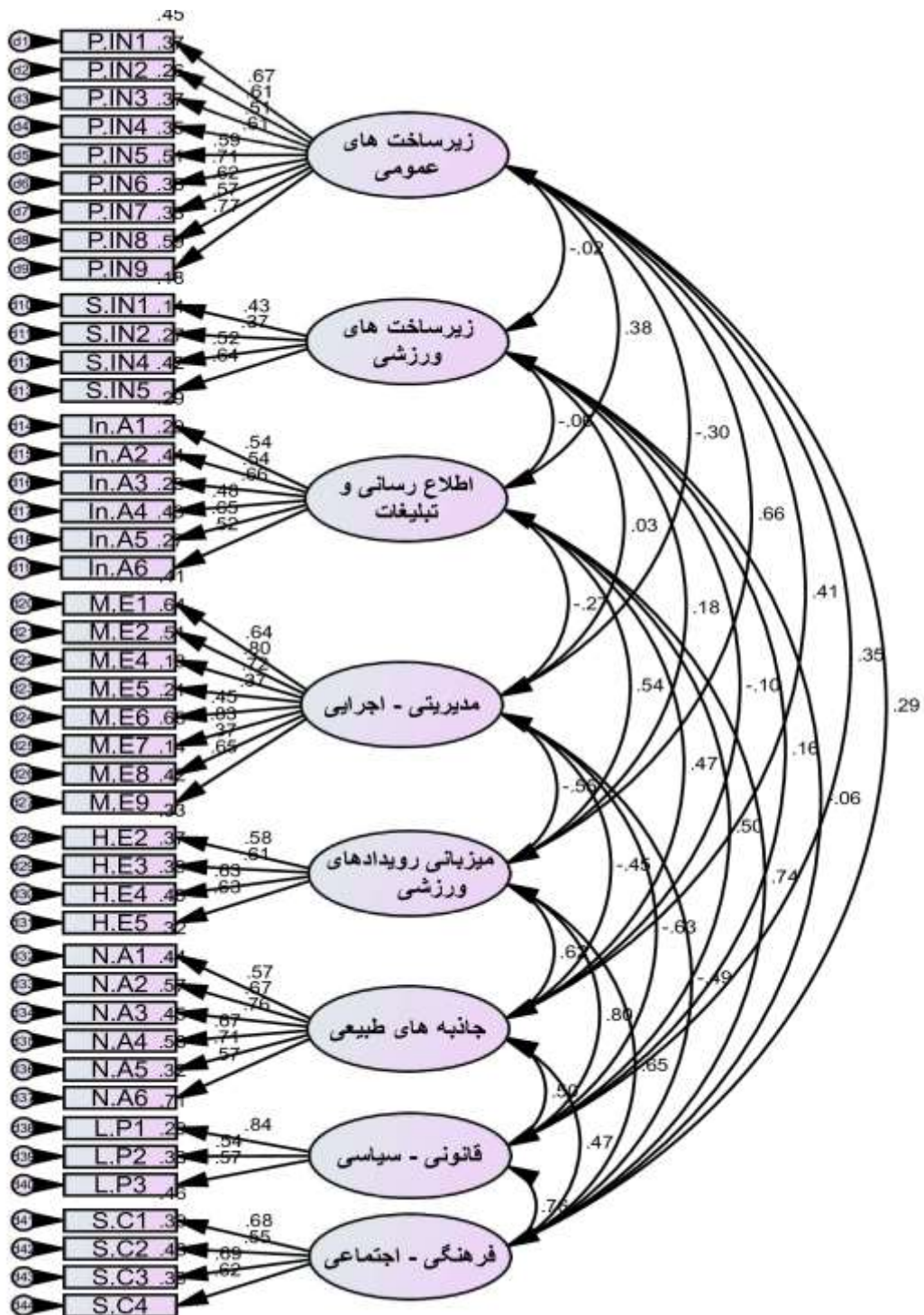
جدول ۲: شاخص‌های برازش مدل تحلیل عاملی تأییدی عوامل توسعه گردشگری ورزشی در عراق

شاخص	مقدار استاندارد	مقدار محاسبه شده	توضیح
X ² /df	۱-۳	۱,۹۷۸	برازش عالی
RMSEA	کمتر از ۰/۰۸	۰,۰۵۶	برازش عالی
GFI	بیشتر از ۰/۹	۰,۸۷۴	برازش خوب
AGFI	بیشتر از ۰/۹	۰,۸۴۷	برازش خوب
NFI	بیشتر از ۰/۹	۰,۷۹۹	برازش خوب
IFI	بیشتر از ۰/۹	۰,۸۸۹	برازش خوب
CFI	بیشتر از ۰/۹	۰,۸۸۸	برازش خوب

برازش عالی	۰,۷۲۰	مقادیر بالای ۰/۵	PGFI
برازش علی	۰,۷۱۰	مقادیر ۰/۵	PNFI

مدل اصلاح شده نهایی عوامل توسعه گردشگری ورزشی عراق در شکل ۱ ارائه شده است؛

شکل ۱: مدل تاییدی نهایی عوامل توسعه گردشگری ورزشی عراق

تحلیل عاملی تاییدی سازه موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق نیز اجرا شد، نتایج در جدول ۳ ارائه شده است، مطابق جدول کلیه بارهای عاملی گویه ها در محدوده قابل قبول هستند، لذا نیازی به حذف و اصلاح مدل نیست.

جدول ۳: تحلیل عاملی تاییدی موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق

ردیف	ابعاد	نماد گویه	گویه	بار عاملی	ضریب تعیین
۱	ایمنی - امنیتی	Safe.Sec1	چالش‌ها و مشکلات امنیتی در سطح ملی	۰,۶۳۵	۰,۴۰۳
۲		Safe.Sec2	ظهور گروه‌های تروریستی مختلف نظیر داعش و ...	۰,۵۹۱	۰,۳۴۹
۳		Safe.Sec3	مشکلات امنیتی نسبت به گروه‌های قومی یا مذهبی خاص در کشور	۰,۴۸۸	۰,۲۳۸
۴		Safe.Sec4	تفاوت فاحش در ضریب امنیت مناطق مختلف کشور	۰,۶۸۲	۰,۴۶۶
۵		Safe.Sec5	فراهم نبودن زیرساخت‌های ایمن از جمله راه‌ها، جاده‌ها و خطوط حمل‌ونقل	۰,۶۷۲	۰,۴۵۲
۶	سازمانی - مدیریتی	Orga.Mana1	نبود سازمان مستقل به عنوان متولی اصلی گردشگری ورزشی در عراق	۰,۳۷۱	۰,۱۳۸
۷		Orga.Mana2	عدم آشنایی مدیران و کارشناسان گردشگری با مقوله گردشگری ورزشی	۰,۶۹۰	۰,۴۷۶
۸		Orga.Mana3	عدم توجه مدیران ورزشی به ظرفیت‌های گردشگری ورزشی	۰,۸۴۸	۰,۷۱۹
۹		Orga.Mana4	عدم وجود همکاری بین سازمان‌های ورزشی و گردشگری در توسعه گردشگری ورزشی	۰,۴۶۹	۰,۲۲۰
۱۰		Orga.Mana5	نبود نیروی متخصص گردشگری ورزشی در وزارت ورزش و وزارت گردشگری	۰,۵۰۷	۰,۲۵۷

۰,۳۹۵	۰,۶۲۸	وجود جریانات و تفکرات تندرو اسلامی	SociCul1	اجتماعی - فرهنگی	۱۱
۰,۶۶۶	۰,۸۱۶	تعصبات فرهنگی، قومیتی و زبانی در بخش‌های مختلف کشور	SociCul2		۱۲
۰,۴۸۹	۰,۶۹۹	نگرش منفی نسبت به فعالیت‌های ورزشی و گردشگری بانوان	SociCul3		۱۳
۰,۱۰۸	۰,۳۲۸	دیدگاه سنتی مردم نسبت به فعالیت‌های لذت‌بخش گردشگری ورزشی	SociCul4		۱۴
۰,۱۹۷	۰,۴۴۴	در اولویت نبودن تفریحات گردشگری ورزشی برای مردم به دلیل مشکلات	SociCul5		۱۵
۰,۷۱۶	۰,۸۴۶	عدم پذیرش فرهنگ گردشگری ورزشی در کشور	SociCul6		۱۶

همچنین شاخص‌های برازش مدل موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق در جدول ۴-۱۰ آورده شده است، بر اساس این جدول نیز کلیه شاخص‌های برازش مدل در محدوده قابل قبول هستند و با توجه به بارهای عاملی و ضرایب تعیین و سایر شاخص‌ها می‌توان مدل ارائه شده در تحقیق بالا است.

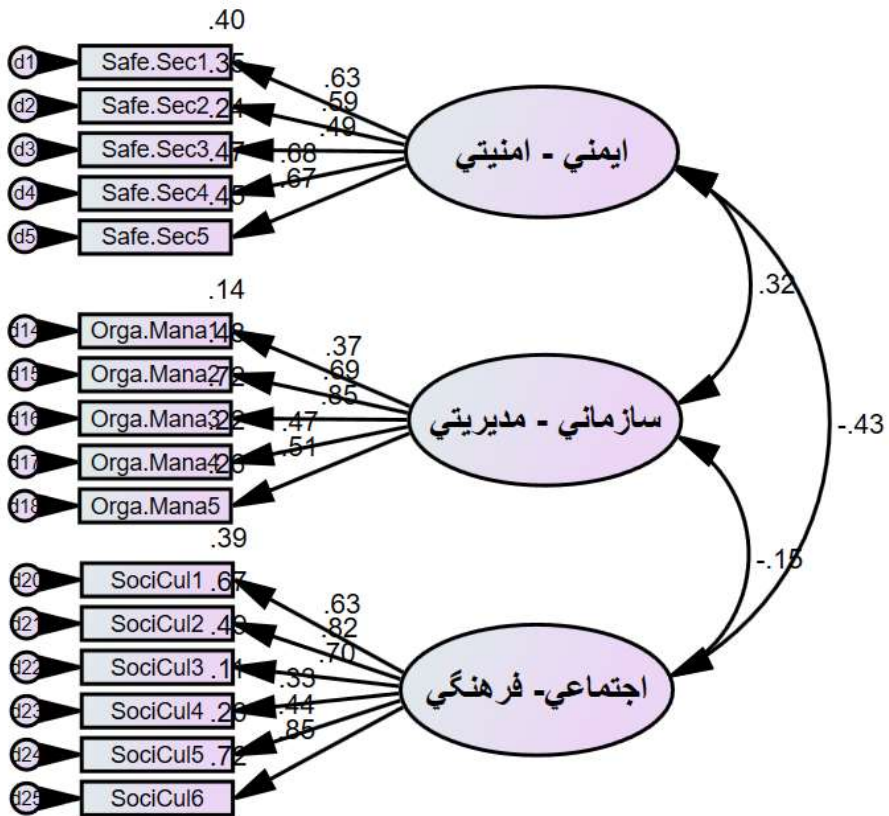
جدول ۴: شاخص‌های برازش مدل تحلیل عاملی موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق

توضیح	مقدار محاسبه شده	مقدار استاندارد	شاخص
برازش عالی	۱,۹۷۸	۱-۳	X2/df
برازش عالی	۰,۰۵۶	کمتر از ۰/۰۸	RMSEA
برازش خوب	۰,۸۷۴	بیشتر از ۰/۹	GFI
برازش خوب	۰,۸۴۷	بیشتر از ۰/۹	AGFI
برازش خوب	۰,۷۹۹	بیشتر از ۰/۹	NFI
برازش خوب	۰,۸۸۹	بیشتر از ۰/۹	IFI

برازش خوب	۰,۸۸۸	بیشتر از ۰/۹	CFI
برازش عالی	۰,۷۲۰	مقادیر بالای ۰/۵	PGFI
برازش علی	۰,۷۱۰	مقادیر ۰/۵	PNFI

در نهایت مدل تاییدی موانع توسعه گردشگری ورزشی عراق نیز در شکل ۲ ارائه شده است.

شکل ۲: مدل تاییدی موانع توسعه گردشگری ورزشی عراق

بررسی روایی واگرای ۱۱، مرحله ای دیگری از تایید مدل تحلیل عاملی است و برای انجام آن از همبستگی بین متغیرهای پنهان استفاده می‌شود. در این حالت اگر همبستگی بین متغیرهای پنهان (سازه‌ها) کمتر از ۰/۸۵ باشد، اعتبار واگرای مدل تأیید می‌گردد. جدول ۵ و ۶ همبستگی بین سازه‌های مدل را برای عوامل توسعه گردشگری ورزشی در عراق و موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق نشان می‌دهد که براساس مقادیر همه جفت همبستگی‌ها پایین تر از مقدار ۰,۸۵ است، لذا روایی واگرای مدل‌ها نیز مورد تأیید است.

جدول ۵: همبستگی بین سازه‌ها در مدل عوامل توسعه گردشگری ورزشی

همبستگی	سازه‌ها
۰,۰۱۹	زیرساخت‌های عمومی <-> زیرساخت‌های ورزشی
۰,۳۸۰	زیرساخت‌های عمومی <-> اطلاع رسانی و تبلیغات
۰,۲۹۹	زیرساخت‌های عمومی <-> مدیریتی - اجرایی
۰,۶۶۱	زیرساخت‌های عمومی <-> میزبانی رویدادهای ورزشی
۰,۴۱۱	زیرساخت‌های عمومی <-> جاذبه‌های طبیعی
۰,۳۵۴	زیرساخت‌های عمومی <-> قانونی - سیاسی
۰,۲۹۱	زیرساخت‌های عمومی <-> فرهنگی - اجتماعی
۰,۰۶۲	زیرساخت‌های ورزشی <-> اطلاع رسانی و تبلیغات
۰,۰۳۲	زیرساخت‌های ورزشی <-> مدیریتی - اجرایی
۰,۱۸۰	زیرساخت‌های ورزشی <-> میزبانی رویدادهای ورزشی
۰,۱۰۴	زیرساخت‌های ورزشی <-> جاذبه‌های طبیعی
۰,۱۶۱	زیرساخت‌های ورزشی <-> قانونی - سیاسی
۰,۰۶۲	زیرساخت‌های ورزشی <-> فرهنگی - اجتماعی
۰,۲۷۴	اطلاع رسانی و تبلیغات <-> مدیریتی - اجرایی
۰,۵۴۱	اطلاع رسانی و تبلیغات <-> میزبانی رویدادهای ورزشی
۰,۴۶۸	اطلاع رسانی و تبلیغات <-> جاذبه‌های طبیعی
۰,۵۰۴	اطلاع رسانی و تبلیغات <-> قانونی - سیاسی
۰,۷۴۴	اطلاع رسانی و تبلیغات <-> فرهنگی - اجتماعی
۰,۵۵۳	مدیریتی - اجرایی <-> میزبانی رویدادهای ورزشی
۰,۴۴۹	مدیریتی - اجرایی <-> جاذبه‌های طبیعی
۰,۶۲۶	مدیریتی - اجرایی <-> قانونی - سیاسی
۰,۴۹۰	مدیریتی - اجرایی <-> فرهنگی - اجتماعی

1. Discriminant Validity

میزبانی رویدادهای ورزشی <-> جاذبه های طبیعی	۰,۶۱۶
میزبانی رویدادهای ورزشی <-> قانونی - سیاسی	۰,۸۰۵
میزبانی رویدادهای ورزشی <-> فرهنگی - اجتماعی	۰,۶۵۳
جاذبه های طبیعی <-> قانونی - سیاسی	۰,۵۰۱
جاذبه های طبیعی <-> فرهنگی - اجتماعی	۰,۴۶۸
قانونی - سیاسی <-> فرهنگی - اجتماعی	۰,۷۶۲

جدول ۶: همبستگی بین سازه‌ها در مدل موانع توسعه گردشگری ورزشی

سازه‌ها	همبستگی
ایمنی - امنیتی <-> سازمانی - مدیریتی	۰,۳۲۴
ایمنی - امنیتی <-> اجتماعی - فرهنگی	۰,۴۲۷
سازمانی - مدیریتی <-> اجتماعی - فرهنگی	۰,۱۵۰

آزمون تی تک نمونه ای

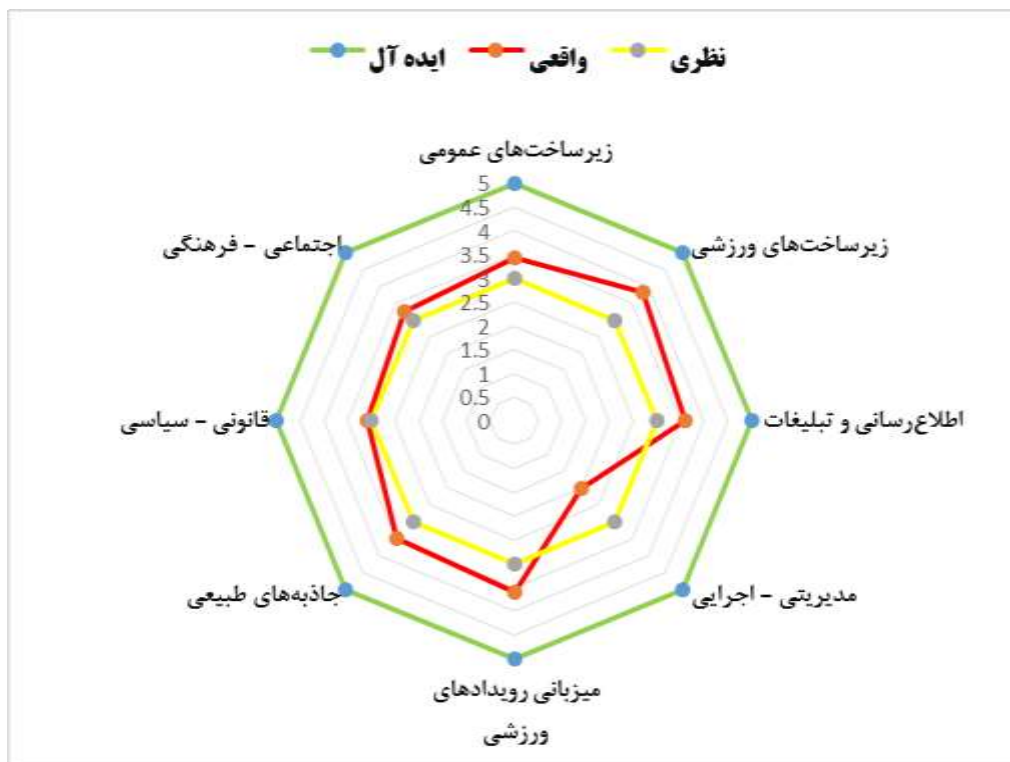
در بخش های قبلی مدل عوامل توسعه و موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق مورد تایید قرار گرفت، به عبارتی گویه های شناسایی شده مورد تایید قرار گرفتند. در این بخش، آزمون تی تک نمونه‌ای با میانگین نظری ۳ انجام شد، هدف از این آزمون تعیین وضعیت فعلی هر یک از عوامل توسعه و موانع از نظر اعضای نمونه آماری است، نتایج در جداول ۷ و ۸ ارائه شده است.

جدول ۷: آزمون تی تک نمونه‌ای عوامل توسعه گردشگری ورزشی در عراق

عوامل توسعه گردشگری ورزشی در عراق	میانگین	آماره تی	درجات آزادی	اختلاف میانگین	سطح معناداری
زیرساخت‌های عمومی	۳,۴۱	۶,۶۷	۱۰۷	۰,۴۱۸	۰,۰۰۰
زیرساخت‌های ورزشی	۳,۸۴	۱۰,۸۳	۱۰۷	۰,۸۴۲	۰,۰۰۰
اطلاع‌رسانی و تبلیغات	۳,۵۹	۱۳,۸۷	۱۰۷	۰,۵۹۲	۰,۰۰۰
مدیریتی - اجرایی	۲,۰۰	-۱۵,۳۸	۱۰۷	-۰,۹۹۳	۰,۰۰۰
میزبانی رویدادهای ورزشی	۳,۶۰	۱۲,۲۲	۱۰۷	۰,۶۰۸	۰,۰۰۰
جاذبه‌های طبیعی	۳,۵۰	۷,۳۳	۱۰۷	۰,۵۰	۰,۰۰۰
قانونی - سیاسی	۳,۰۸	۱,۲۶	۱۰۷	۰,۰۸۳	۰,۲۰۸

اجتماعی - فرهنگی	۳,۲۵	۴,۱۷	۱۰۷	۰,۲۵۲	۰,۰۰۰
------------------	------	------	-----	-------	-------

مطابق جدول فوق سطح معناداری آزمون در همه عوامل توسعه گردشگری به جزء عامل قانونی - سیاسی از ۰,۰۵ کمتر است یعنی فرض صفر (برابری میانگین واقعی و نظری) رد می شود و با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت میانگین واقعی و میانگین نظری (۳) برابر نیستند. با توجه به نابرابری میانگین ها به مقادیر میانگین و اختلاف آن با میانگین نظری نگاه می کنیم که در هفت عامل از عدد سه بیشتر است، یعنی وضعیت این عوامل جهت توسعه گردشگری ورزشی در عراق از دیدگاه اعضای نمونه مطلوب است. اما در عامل مدیریتی - اجرایی میانگین واقعی از عدد سه کوچکتر و برابر با ۲,۰۰ است به عبارتی وضعیت عامل مدیریتی - اجرایی جهت توسعه گردشگری ورزشی در عراق ضعیف می باشد. در مورد عامل قانونی - سیاسی نیز هر چند مقدار میانگین از عدد سه بیشتر است اما این اختلاف میانگین از نظر آماری معنادار نیست.

شکل ۳: نموداری راداری تفاوت وضعیت واقعی و میانگین نظری

با توجه به شکل ۳ می توان گفت وضعیت همه عوامل توسعه گردشگری ورزشی در عراق از متوسط بالاتر است اما وضعیت عامل مدیریتی اجرایی از متوسط پایین تر است. همچنین با توجه به فاصله بین وضعیت واقعی و وضعیت ایده آل می توان گفت برای رسیدن به شرایط مطلوب جهت توسعه گردشگری ورزشی در عراق فاصله زیادی وجود دارد.

جدول ۸: آزمون تی تک نمونه‌ای موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق

موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق	میانگین	آماره تی	درجات آزادی	اختلاف میانگین	سطح معناداری
ایمنی - امنیتی	۳,۵۵	۸,۵۲	۱۰۷	۰,۵۵	۰,۰۰۰
سازمانی - مدیریتی	۳,۵۴	۱۳,۰۱	۱۰۷	۰,۵۴	۰,۰۰۰
اجتماعی - فرهنگی	۲,۰۴	-۱۳,۸۵	۱۰۷	-۰,۹۵	۰,۰۰۰

جدول ۸ نیز نتایج آزمون تی را برای موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق نشان می دهد، مطابق جدول سطح معناداری آزمون برای همه موانع از ۰,۰۵ کوچکتر است به عبارتی تفاوت آماری معناداری بین میانگین مشاهده شده و نظری وجود دارد. همچنین با توجه به مقادیر میانگین وضعیت موانع ایمنی - امنیتی و سازمانی - مدیریتی از میانگین نظری بالاتر است. در حالیکه وضعیت موانع اجتماعی - فرهنگی از میانگین نظری پایین تر است. با توجه به اینکه این جدول مربوط به موانع است می توان گفت بنا به پایین بودن موانع اجتماعی - فرهنگی از عدد سه، وضعیت این گروه از موانع بهتر است چرا که از نظر اعضای نمونه آماری وضعیت آن کمتر از متوسط است در حالیکه بالاتر بودن وضعیت موانع ایمنی - امنیتی و سازمانی - مدیریتی نشان دهنده ضعف در این بخش‌ها است. همچنان که در بخش قبلی نیز عامل توسعه ای مدیریتی - اجرایی وضعیت ضعیفی داشت و پایین تر از میانگین نظری بوده است.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی در عراق انجام شد و مطابق نتایج دو گروه از عوامل توسعه و موانع توسعه گردشگری ورزشی در عراق مورد شناسایی و تایید واقع شد. ۴۴ گویه در ۸ بعد زیرساخت‌های عمومی، زیرساخت‌های ورزشی، اطلاع‌رسانی و

تبلیغات، مدیریتی - اجرایی، میزبانی رویدادهای ورزشی، جاذبه‌های طبیعی، قانونی - سیاسی و اجتماعی - فرهنگی عوامل توسعه بودند. موانع توسعه گردشگری ورزشی نیز در ۱۶ گویه شامل سه بعد ایمنی - امنیتی، سازمانی - مدیریتی و اجتماعی - فرهنگی بوده اند. شاخص‌های برآزش هر دو مدل نیز در محدوده قابل قبول و مناسب بودند. اعتبار و اگرایی مدل‌ها نیز با محاسبه همبستگی بین سازه‌ها مورد تایید واقع شد.

براساس نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای، برای ارزیابی وضعیت ابعاد، میانگین عوامل توسعه گردشگری ورزشی به ترتیب برای زیرساخت‌های عمومی (۳,۴۱)، زیرساخت‌های ورزشی (۳,۸۴)، اطلاع‌رسانی و تبلیغات (۳,۵۹)، مدیریتی - اجرایی (۲,۰۰)، میزبانی رویدادها (۳,۶۰)، جاذبه‌های طبیعی (۳,۵۰)، قانونی - سیاسی (۳,۰۸) و اجتماعی - فرهنگی (۳,۲۵) بود. همچنین سطح معناداری آزمون برای همه عوامل به جزء عامل قانونی - سیاسی از ۰,۰۵ کمتر بود، یعنی تفاوت آماری معناداری بین میانگین واقعی و میانگین نظری (۳,۰۰) وجود دارد. بر اساس میانگین‌ها می‌توان گفت وضعیت همه عوامل از وضعیت متوسط بالاتر است در حالیکه در عامل مدیریتی - اجرایی با توجه به مقدار میانگین ۲,۰۰ ضعف وجود دارد. همچنین بر اساس نتایج مقایسه سه مقدار میانگین واقعی، میانگین نظری و حالت ایده‌آل می‌توان گفت وضعیت همه عوامل توسعه گردشگری ورزشی در عراق از متوسط بالاتر است اما وضعیت عامل مدیریتی اجرایی از متوسط پایین‌تر است و با توجه به فاصله بین وضعیت واقعی و وضعیت ایده‌آل، برای رسیدن به شرایط مطلوب جهت توسعه گردشگری ورزشی در عراق فاصله زیادی وجود دارد.

آزمون تی تک نمونه‌ای موانع توسعه گردشگری ورزشی نیز نشان داد؛ سطح معناداری آزمون برای همه موانع از ۰,۰۵ کوچکتر است به عبارتی تفاوت آماری معناداری بین میانگین مشاهده شده و نظری وجود دارد. همچنین با توجه به مقادیر میانگین وضعیت موانع ایمنی - امنیتی (۳,۵۵) و سازمانی - مدیریتی (۳,۵۴) از میانگین نظری بالاتر است. در حالیکه وضعیت موانع اجتماعی - فرهنگی (۲,۰۴) از میانگین نظری پایین‌تر است. با توجه به اینکه این نتایج مربوط به موانع است می‌توان گفت بنا به پایین بودن موانع اجتماعی - فرهنگی از عدد سه، وضعیت این گروه از موانع بهتر است چرا که از نظر اعضای نمونه آماری وضعیت آن کمتر از متوسط است در حالیکه بالاتر بودن وضعیت موانع ایمنی - امنیتی و سازمانی - مدیریتی نشان دهنده ضعف در این بخش‌ها است. همچنان که در بخش آزمون قبلی نیز عامل توسعه ای مدیریتی - اجرایی وضعیت ضعیفی داشت و پایین‌تر از میانگین نظری بود.

نتایج تحقیق زهره وندیان، احسانی و خسروی زاده (۱۳۹۷) بر حمایت‌های سیاسی و قانونی، مدیریت و هماهنگی، بازاریابی، زیرساخت‌ها، اماکن و تأسیسات، شناخت قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها، تحقیقات و پژوهش، آموزش و تعلیم نیروی انسانی و فرهنگ‌سازی و ایجاد انگیزش تاکید داشته است که به ترتیب با عامل قانونی و سیاسی، مدیریتی و اجرایی، زیرساخت‌های عمومی، زیرساخت‌های ورزشی، و عامل اجتماعی و فرهنگی تحقیق حاضر قرابت دارد. موانع سازمانی - مدیریتی و اجتماعی - فرهنگی تحقیق حاضر نیز با موانع فرهنگی - سیاسی و مدیریتی تحقیق امینی، خوش سپهر و یوسفی (۱۳۹۸) همخوان بوده است. در تحقیق چانگ و همکاران (۲۰۲۰) نیز آگاهی و دانش جوامع میزبان تاثیر مثبتی بر توسعه گردشگری ورزشی داشت که در تحقیق حاضر نیز در عامل اجتماعی و فرهنگی بر دیدگاه‌ها و نگرش‌های حمایتی جامعه اشاره شد. یافته‌های تحقیق دوغار، شاه و الهی (۲۰۲۱) نیز که بر چالش‌های امنیتی نظیر ظهور طالبان در پاکستان و اثرات سوء آن بر گردشگری اشاره کرده بود تاییدی بر موانع ایمنی - امنیتی تحقیق حاضر است. البته در مقایسه یافته‌های تحقیق حاضر با سایر تحقیقات باید جانب احتیاط را رعایت کرد، چرا که حتی اگر دو عامل مثلاً مدیریتی در یک تحقیق ایرانی و این تحقیق یکسان باشد به احتمال زیاد ناظر به جنبه‌های مختلف مدیریتی در دو مطالعه خواهد بود. در تحقیقات عراقی نیز از جمله جبر نزال (۲۰۱۴) بر عدم برنامه ریزی جهت توسعه گردشگری ورزشی اشاره شده بود که در بخش موانع سازمانی و مدیریتی به آن اشاره شد که به احتمال زیاد عدم برنامه ریزی علمی برای گردشگری ورزشی ناشی از نبود سازمان مستقل و متخصص در این حوزه است. فائق و حمید (۲۰۱۶) نیز عوامل میزبانی رویدادهای ورزشی، زیرساخت‌های شهری، تأسیسات گردشگری، فعالیت‌های تفریحی، جذابیت‌های طبیعی و تبلیغات را شناسایی کرده بودند که با عوامل میزبانی رویدادهای ورزشی، زیرساخت‌های عمومی، جذابیت‌های طبیعی و اطلاع‌رسانی و تبلیغات تحقیق حاضر همخوان است.

به طور کلی برپایه شناخت محقق از کشور عراق می‌توان گفت گردشگری ورزشی در این کشور وضعیت چندان مطلوبی ندارد که به طور کلی این وضعیت در صنعت گردشگری نیز مشاهده می‌شود و طبق نتایج این تحقیق باید ضمن رفع موانع شناسایی شده زمینه‌های استفاده از عوامل توسعه را جهت توسعه گردشگری ورزشی فراهم نمود.

پیشنهادات اجرایی

در راستای توسعه گردشگری ورزشی در عراق پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

۱- تأسیس سازمان مستقل برای توسعه گردشگری ورزشی

- ۲- تربیت نیروهای متخصص در حوزه گردشگری ورزشی و استخدام آن ها در سازمان های ورزشی
- ۳- تهیه و پخش برنامه های رسانه ای در راستای معرفی گردشگری ورزشی و مزایای آن و همچنین جذابیت های مناطق مختلف عراق
- ۴- بازبینی و تدوین قوانین جهت توسعه گردشگری ورزشی
- ۵- افزایش آگاهی مردم و تلاش برای تغییر نگرش آن ها نسبت به گردشگری ورزشی
- ۶- تلاش برای رفع موانع مختلف از جمله موانع ایمنی - امنیتی که البته این بخش از حوزه اختیارات و توانایی سازمان های ورزشی و گردشگری خارج است.

References

- Amini, A., Khosh Sepehr, Z., Yousefi, Z. (2019). Identifying the Promoting and Restricting Factors of Development of Sport Tourism in the Public Sector (Case of Study: Ministry of Sport and Youth). *Journal of Iranian Public Administration Studies*, 2(2), 69-90. doi: 10.22034/jipas.2019.91582
- Chang, M. X., Choong, Y. O., & Ng, L. P. (2020). Local residents' support for sport tourism development: the moderating effect of tourism dependency. *Journal of Sport & Tourism*, 24(3), 215-234.
- DOGAR, A. A., SHAH, I., & ELAHI, N. (2021). Sports Tourism In Post Conflict Peace Building: Evidence From Swat, Pakistan. *Journal of Contemporary Issues in Business and Government*, 27(1), 480-489.
- Emery. P. (2010). past, present, future major sport event management practice: the practitioner perspective. *Sport management review* 13,158-170.
Journal homepage: www.elsevier.com/locate/smr/games"vol.12.pp.5-23
- Faqe, A. I., & Hamid, A. A. (2016). Sport Tourism as a Tool for Halabja's Development. *The Swedish Journal of Scientific Research*, 3(5), 7-12.
- Gibson, H. J. (1998). Sport tourism: a critical analysis of research. *Sport Management Review*, 1(1), 45-76.
- Glyptis, S. (1982). Sport and tourism in Western Europe. London British Travel Educational Trust.
- Hall, C. M. (1992). *Hallmark tourist events: impacts, management and planning*: Belhaven Press.

- Javid, M., Naghipoor, B., Almasi, H. (2015). Sport Tourism and the Economic Impacts on Host Communities. *Sport Management Studies*, 7(32), 13-32.
- Jebur nazzal, A. H. (2014). Measuring the level of qualifications of sports tourism planning in the province of Basra to build and apply. *Journal of studies and researches of sport education*, 38(1818-1503), 280-327.
- Kim, W., Jun, H. M., Walker, M., & Drane, D. (2015). Evaluating the perceived social impacts of hosting large-scale sport tourism events: Scale development and validation. *Tourism Management*, 48, 21-32.
- Kurtzman, J. (2001). Sport and tourism relationship: a unique reality. *Journal of Sport & Tourism*, 6(2), 5-22.
- Kurtzman, J. (2005). Economic impact: sport tourism and the city. *Journal of Sport Tourism*, 10(1), 47-71.
- Rezvani, A. A (2013). *Geography and Tourism Industry*, Payame Noor University Press. 13 editions.
- Sarlab, R., Alipour Nadinlouie, Z., Dehghanpouri, H. (2021). Predictive study of sports tourism development in East Azerbaijan province based on tourism dimensions. *Research sponsorship, management and marketing of sports*, 1(4), 115-97.
- Seidaiy, E., Rostami, S. (2013). Economic and Social Impacts Assessment - Cultural Tourism Development (Case in Kermanshah). *Spatial Planning*, 2(3), 95-110.
- Zohrevandian, K., Ehsani, M, Khosravizadeh, E (2018). Ranking of components affecting the development of sports tourism industry in Iran by Analytic Hierarchy Process (AHP). *Journal of Sport Management and Motor Behavior*, 14(27), 29-42. doi: 10.22080/jsmb.2017.1852